

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Název projektu: Zvýšení adaptability zaměstnanců organizací působících v sekci kultura

Název kurzu: Seminář pro knihovníky a informační pracovníky –

Inovační knihovnický kurz

Modul 3: Služby

Referenční služby a elektronické informační zdroje – technické prostředky podporující referenční služby

Tento projekt je financován z Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu
Lidské zdroje a zaměstnanost a ze státního rozpočtu ČR.

NTK

50°6'14.083"N, 14°23'26.365"E

Národní technická knihovna
National Technical Library

210 mm

**Nástroje pro poskytování referenčních služeb,
zejména elektronické**

Časová typologie referenčních služeb

- Minimální (interakce 5-10 min.)

orientace v budově, podmínky knihovního řádu,
přesměrování na další úroveň služeb ve vlastní instituci nebo
jiného subjektu

- Střední (interakce do 30 min.)

vyhledávání v OPAC knihovny i dalších knihoven, přímé
zprostředkování objednávky MMVS, MVS, instrukce hledání v
elektronických informačních zdrojích (EIZ), přesměrování na další
služby, nebo přijetí objednávky na řešerši, bibliografický soupis...

- Maximální (služby na objednávku, interakce časově
nevymezená)

řešeršní služby, faktografické otázky, průzkumy směřující
k informační podpoře vědecké či akademické práce, výhodou
solidní znalost technologií RS, ale i oboru

NTK

50°6'14.083"N, 14°23'26.365"E

Národní technická knihovna
National Technical Library

210 mm

Proč?

Jaké jsou nejčastější dotazy u referenčního pultu?

Virtuální referenční služby

- využití technologie Internetu
- E-mail, ICQ, OPAC, web ...2.0..., chat,
- Synchronní – referenční interview v reálném čase
- Asynchronní – odeslání dotazu, formulář, e-mail,čekání na odpověď
- Vliv rozvoje technologií – proměna referenčního zázemí
 - Google častěji než encyklopedie
 - Výhoda referenčního knihovníka – trénink ve využívání Google nástrojů
- Rozvoj technologií – možnost zkvalitnění služeb
- Web 2.0 – demokratizace nástrojů pro on-line komunikaci (např. YouTube) – rozšiřuje možnosti knihoven

NTK

50°6'14.083"N, 14°23'26.365"E
Národní technická knihovna
National Technical Library

210 mm

Příklad krásné webové prezentace referenčních služeb

- Indiana University Library
- Ask a Librarian

<http://www.libraries.iub.edu/index.php?pageId=43>

Podle čeho hledá a vybírá Google

- Permanentní indexování obsahu internetu
- Archivace stránek
- Možnost překladu stránek
- Pořadí vyhledaných odkazů
 - Klíčové slovo je uvedeno na prioritním místě na stránce – důležitý je i popis stránky (metadata) v html kódu TITLE nebo hlavní nadpis
 - PageRank (PR) – odkazy na stránku, tj. čím více stránek odkazuje na uvedenou stránku, tím je odkazu dána vyšší priorita. Stránky s vysokým PR, které uvedou odkaz mu dávají také vyšší PR
 - Na řazení má vliv i lokalita odkud je dotaz položen
 - Placené odkazy

NTK

50°6'14.083"N, 14°23'26.365"E

Národní technická knihovna
National Technical Library

210 mm

YouTube a další nové zdroje informací

Mentor Group Training . *Roving Librarians; the M.A.P.H.A.T. : song and Video* [online]. YouTube, 2009 [cit. 31. března 2011]. Dostupné na www:

<http://www.youtube.com/watch?v=rFhmSDIACew>

Vysoce profesionální znalost
nástrojů Google zvyšuje kvalitu a
prestiž referenčních služeb!

NTK

50°6'14.083"N, 14°23'26.365"E
Národní technická knihovna
National Technical Library

210 mm

Archivy televizí, rozhlasových stanic, elektronické knihy...

- zahrňte je také do zdrojů referenčních služeb
- Pomožte s jejich citováním
- Pomožte s jejich stažením (MP3 přehrávače, e-ready)
- Požadujte jejich zahrnutí do discovery systémů, nejen wikipedie, ale i

Pomoc s HW a SW problémy

- HW a SW zaměřený na služby související se studiem
- SW pro autorizaci a autentifikaci pro vstup do speciálních zdrojů
- Digitalizační pomůcky – skenování, AZ nařizuje pro vlastní potřebu a vlastní rukou...
- Nástrahy operačních systémů a nových počítačů
- Nejedná se o referenční/odkazovou službu, ale o velmi potřebnou službu

Uživatelé netrvají na bezplatných, ale kvalitních a dobře dostupných službách, cena do výše nákladů je v regulích knihovního zákona!

WEB 2.0

- Nejdříve vznikl, pak byl pomenován ...(2004, Tim O Reilly)
- Sdílení znalostí dat, aktivní zapojení uživatelů do tvorby aplikací, vytváření sociálních komunit, personalizace aplikací, neustálé beta verze(testování aplikací za provozu, neustálý vývoj dopředu)
- Překrývání rolí konzumenta informací
- Kolektivní inteligence
- Sociální sítě

NTK

50°6'14.083"N, 14°23'26.365"E
Národní technická knihovna
National Technical Library

210 mm

Wikipedie

- Co to je?
- SW wiki

Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Wiki [online]. c2011 [citováno 6. 04. 2011]. Dostupný z WWW:

<<http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Wiki&oldid=6729004>>

- Pravdivost, kvalita informací, ...záleží na typu hesla a velikosti komunity
- Pro referenční služby – odkazy, literatura
- Pravidla pro tvorbu hesel, naučte se vytvářet hesla do wikipedie
- Možnost fixace referenčních odpovědí do této znalostní databáze

OPAC I. - základní podmínka kvality - PRAVDIVOST

Referenční knihovník musí mít zažitou představu o struktuře OPAC

- Formáty (MARC21, UNIMARC, Dublin Core, výměnný formát,...)
- Vazby na autoritní databáze
- Selekční údaje a rejstříky – každý OPAC je nastaven jinak!!!
- Zpracované typy dokumentů (např. EIZ nebo články v katalogu jsou nebo nejsou..),

O historických vrstvách vývoje formátů a pravidel

- Věcný popis – předmětová hesla, anotace, klíčová slova, tezaury, OCR digitalizovaných obsahů, ...
- Záznamy z retrospektivní katalogizace x nové záznamy

OPAC II.

- OPAC 2.0, SOPAC (Social OPAC)
- Možnost vývoje na základě bibliominingu chování uživatelů v rozhraní
- Autorizované užití OPAC - možnost škálování výzkumu podle typu uživatele
- Studie OCLC – uživatelé nejdříve svůj informační problém konzultují s Google a pak teprve navštíví OPAC, **a co vy milí kolegové?**
- Řešení
 - zpřístupnění plných textů via OPAC
 - OPAC začleněný v Google
 - Informační gramotnost – uživatel by měl znát kvalitu, ověřitelnost zdrojů ve vazbě na cíl – plagiátorství, komerční informace,...

Požadavky na OPAC 2.0

Dosud nepřekonané a také ne vždy naplněné požadavky:

- Doporučení – „Lidé, kteří si půjčili tuto knihu, si půjčili také...“
- Našeptávač, korekce překlepů, jazykových verzí
- Fasetová navigace
- RSS
- Intuitivní ovládání
- Zadání dotazu pomocí přirozeného jazyka
- Hodnocení zdrojů (hvězdičky, recenze, názory)
- Personalizace/customizace – vzhled, nastavení

NTK

50°6'14.083"N, 14°23'26.365"E
Národní technická knihovna
National Technical Library

210 mm

Příklad – AquaBrowser, Serial Solution Public Library Santa Cruz

-

<http://aqua.santacruzpl.org/default.ashx>

- Reference services
- Swan Lake, Reference Service

Funkční požadavky na bibliografický záznam

- Kvalitu vyhledávání ovlivňuje kvalita databáze
- Správné strukturování v polích, vazby na selekční údaje, pravdivost údajů o jednotce – význam revizí pro referenční služby
- Bibliografický záznam je základním stavebním kamenem všech knihovnických aplikací
- Studie FRBR
 - Najít, identifikovat/rozpoznat, vybrat, získat bibliografickou entitu
 - Zobrazení záznamu, pouze autor, název, nakladatel

NTK

50°6'14.083"N, 14°23'26.365"E
Národní technická knihovna
National Technical Library

210 mm

OPAC 2.0 Carmen, firma Lanius

Prezentace a prohlídka Městská knihovna Tábor

<http://www.vkta.cz:8080/Carmen/main/application.faces>

NTK

50°6'14.083"N, 14°23'26.365"E
Národní technická knihovna
National Technical Library

210 mm

Souborný katalog ČR

- Národní knihovna ČR, specializovaný portál
- <http://www.caslin.cz/>
- SW Aleph, formát MARC21
- Technologie budování – FTP export záznamů, OAI-PMH harvesting (XML prezentace), formuláře o změně exempláře
- Kvalita souborného katalogu ovlivňuje – nástroje na kontrolu duplicit, kázeň spolupracujících knihoven (evidence úbytků!), dodržování standardů, ukázněná sdílená katalogizace – je opravdu nutné přizpůsobovat???
- nově – články v českých časopisech

NTK

50°6'14.083"N, 14°23'26.365"E

Národní technická knihovna
National Technical Library

210 mm

Články v českých časopisech

- kooperativní systém
- včleněny budou/jsou do souborného katalogu ČR
- Linkování na plné texty
- Nedoceněný zdroj pro SŠ a i další, kteří chtějí informace v češtině
- Oborové a regionální databáze

Oborové bibliografie - výběr

Bibliografie	Záznamy [tis.]	Online [tis.]	
Česká článková bibliografie (ANL)	1338	206	15%
Geografická bibliografie ČR online	155	12	8%
Článková bibliografie Divadelního ústavu	212	11	5%
Knihovna Národního filmového archivu - katalog dokumentů			
Článkové bibliografie Archeologického ústavu AV ČR, v.v.i.			
Bibliografická databáze Historického ústavu AV ČR	204	0	0%
České soudobé dějiny - články	45	0	0%
Bibliografie českých/československých dějin 1918–			
Bibliografie českých/československých dějin 1969–1990			
Bibliografie české literární vědy	406	1	0%
Česká zemědělská a potravinářská bibliografie	131	7	5%
Bibliographia Medica Czechoslovaca	600	30	5%
Geologická bibliografie ČR	40	0	0%
Výběrová bibliografie z oblasti životního prostředí	64	0	0%
Česká umělecko-historická bibliografie	5	0	0%
Bibliografie památkové péče	19	0	0%
Česká právnícká bibliografie	28	0	0%
Bibliografie oborů výtvarného umění	16	2	13%

NTK

50°6'14.083"N, 14°23'26.365"E

Národní technická knihovna
National Technical Library

210 mm

Jednotná informační brána

<http://WWW.jib.cz>

- nástroj federativního vyhledávání
- Metalib, firma ExLibris
- Použití protokolu Z39.50 pro OPACs, nastavení prohledávání komerčních databází na základě domluvy ExLibris a poskytovatelů
- Nástroj odpovídá v reálném čase

Další důležité nástroje pro referenční služby českých knihoven

- databáze norem ČSI
- Anopress
- Kvalifikační práce – pouze z autorizovaných databází, sledovat hodnocením, není centrální portál
- Národní úložiště šedé literatury
-

NTK

50°6'14.083"N, 14°23'26.365"E

Národní technická knihovna
National Technical Library

210 mm

Děkuji za pozornost!